

Handboek Proces netuitbreidingen

150 en 50kV-stations en verbindingen

Versie 2.0, juni 2025

LEES VERDER →

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Inhoudsopgave

Introductie	<u>3</u>
Het proces: van studie tot en met realisatie	<u>4</u>
Studiefase	<u>7</u>
Studiefase TenneT en Liander	<u>8</u>
Startgesprek(ken)	<u>9</u>
Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling	<u>10</u>
Vorbereidingsfase	<u>11</u>
Grondverwerving	<u>12</u>
Z.R.O. en gedoogprocedure	<u>13</u>
Ruimtelijke procedures: Wijziging omgevingsplan	<u>14</u>
Ruimtelijke procedures: Omgevingsvergunning	<u>15</u>
Overzicht vergunningen	<u>16</u>
Participatieplan	<u>17</u>
Basisontwerp (BO) en detailontwerp/definitief ontwerp (DO)	<u>18</u>
Realisatiefase	<u>19</u>
Realisatiefase	<u>20</u>
Andere bronnen	<u>21</u>

Introductie

Deze handreiking geeft de processen van TenneT en Liander weer in het realiseren van netuitbreidingen. Het betreft de processen voor grotere netuitbreidingen: voor hoogspanningsstations (150 en 50 kV) en de bijbehorende hoogspanningsverbindingen. De processen van 20 en 10kV-stations wijken hier vanaf en maken daarom geen onderdeel uit van deze handreiking.

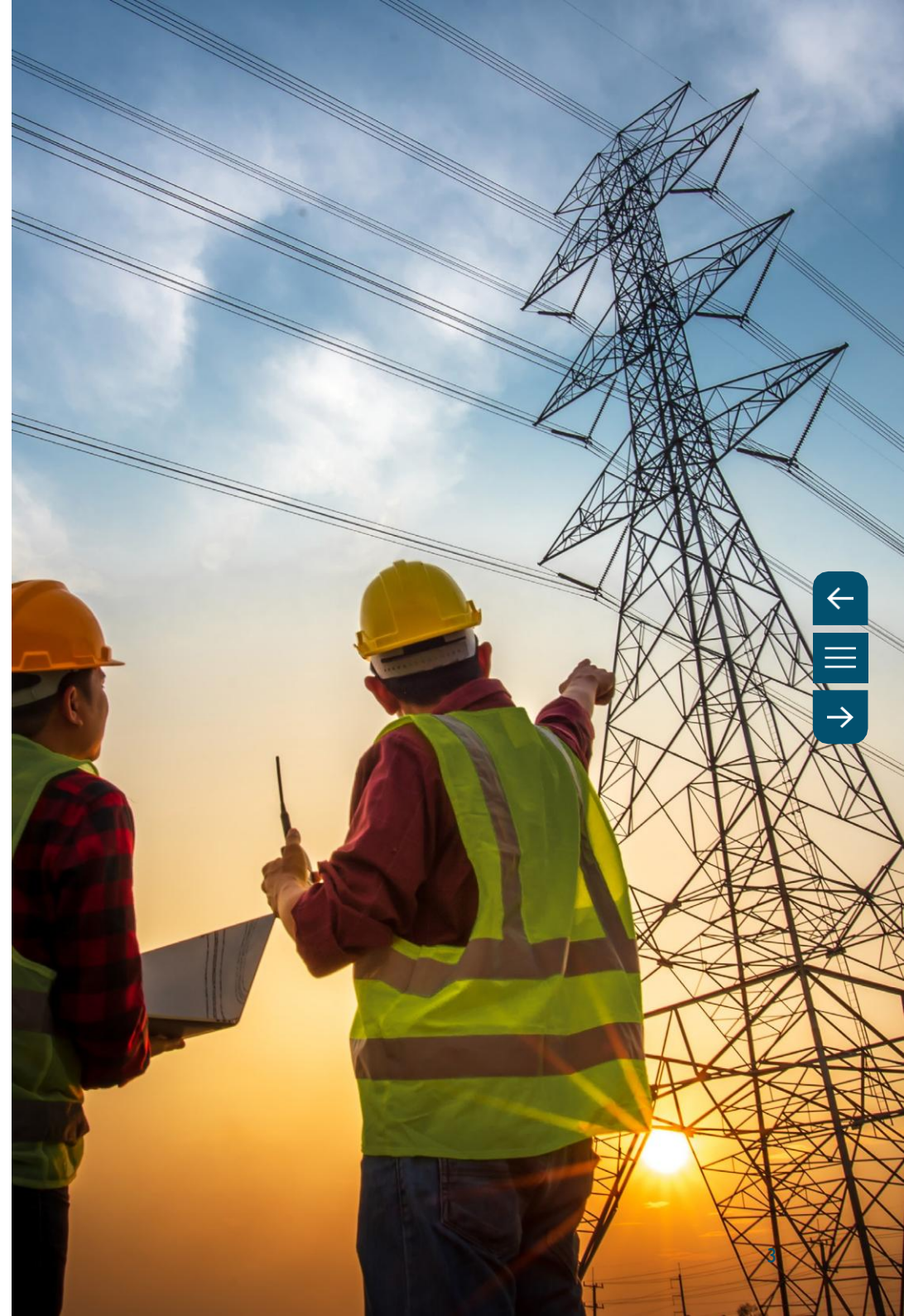
Doel van dit document is gemeenten, omgevingsdiensten en provincie inzicht te geven in deze processen, zodat er een gedeeld begrip ontstaat van stappen en doorlooptijden. In een volgende versie is het wenselijk dat er ook inzicht komt in processen van bevoegde gezagen, wat bij moet dragen aan een soepel proces in het kader van versnelling.

De handreiking is opgesteld vanuit de taskforce Noord-Holland werkspoor 1. De inhoud is gebaseerd op gesprekken met TenneT, Liander, gemeenten en Omgevingsdiensten en diverse documenten, waarin (onderdelen van) het proces zijn toegelicht.

Startpunt is het proces op hoofdlijnen. Dit diepen we per onderdeel uit. Per onderdeel is aandacht voor versnellers en vertragers in de processen. alsmede voor de rol van overheden in de betreffende fase.

De versterking van het elektriciteitsnetwerk in Noord-Holland vergt een nauwe samenwerking tussen de betreffende gemeenten en de netwerkbeheerders. In dit proces heeft elke partij haar eigen proces en afwegingskader, maar dit zouden geen gescheiden processen moeten zijn. De gemeente heeft de netwerkbeheerders nodig, en de netwerkbeheerders hebben de gemeenten nodig. Door elkaar tijdig te betrekken bij elkaars processen wordt voorkomen dat er later in het proces vertraging kan ontstaan. Dit vraagt een open en constructieve houding waarbij de partijen elkaar volledig vertrouwen.

Verwijzingen naar relevante bronnen staan op [pagina 21](#).

Het proces: van studie tot en met realisatie

Op hoofdlijnen bestaat het proces van studie tot en met realisatie uit een aantal stappen en mijlpalen. Sommige stappen worden parallel aan elkaar uitgevoerd.

Studiefase

UITWERKING TECHNIEK

In deze stap wordt gekeken welke technische oplossing voor netuitbreidingen het beste past bij het knelpunt en in het toekomstig energiesysteem. Denk aan een nieuw station, uitbreiding van een bestaand station, aanleg van nieuwe kabel- of lijnverbindingen of opwaardering van bestaande verbindingen. Soms kunnen dit ook operationele maatregelen zijn, in plaats van een netuitbreiding. Deze technische oplossing wordt daarna verder onderzocht. Is de oplossing haalbaar? Dan kunnen we door naar de uitwerking. Is de oplossing niet haalbaar? Dan is er meer onderzoek noodzakelijk om te zoeken naar een haalbaar alternatief.

LOCATIE- EN TRACÉKEUZE

Bij de locatiekeuze staat het bepalen van een locatie van een station, kabel- en lijntracés centraal, hierbij wordt altijd een onderbouwde keuze gegeven. Zowel bij nieuwbouw als bij uitbreiding van bestaande stations is een studie nodig. Onderzoek betreft bijvoorbeeld toetsing met het Omgevingsplan. In deze fase wordt in eerste instantie input bij de gemeente/Provincie opgehaald en (nog) niet met de omgeving. Ook wordt in deze fase het bevoegd gezag bepaald.

INVESTERINGSBESLUIT

De haalbaarheid van het station en/of de verbindingen wordt beoordeeld door de netbeheerder. Indien haalbaar, dan volgt een investeringsbesluit.

Na goedkeuring van het investeringsbesluit wordt het project in de boeken van de netbeheerder opgenomen.

Alleen bij goedkeuring kan verder worden gegaan met het proces. De studiefase sluit daarmee af. TenneT neemt in sommige gevallen een investeringsbesluit wanneer er nog meerdere alternatieven in beeld zijn. De trechtering naar één alternatief volgt dan in de volgende fase (basisontwerp (BO) fase).

Vorbereidingsfase

GRONDVERWERVING (ZRO's bij kabelverbindingen)

Deze stap is vooral relevant wanneer het nieuwbouw en aanleg van kabelverbindingen betreft, soms ook bij uitbreiding van bestaande stations.

PROGRAMMA VAN EISEN EN BASISONTWERP

De specificaties van het station/tracé worden in deze stap uitgewerkt.

RUIMTELIJKE PROCEDURES

Hier wordt bepaald welke ruimtelijke procedure wordt gestart. Er zijn o.a. de volgende mogelijkheden:

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

- Een wijziging van het Omgevingsplan: Voor TenneT-projecten geldt dat altijd een wijziging van het Omgevingsplan wordt aangevraagd, ten behoeve van de planologische borging. Uitzonderingen zijn opwaarderingen van bestaande verbindingen of capaciteitsuitbreidingen op bestaande stations. Dan is een ruimtelijke planprocedure soms niet aan de orde, maar soms ook wel.
- Omgevingsvergunning: per project verschilt welke 'activiteiten' van de Omgevingsvergunning benodigd zijn. B.v. flora- en fauna-activiteit of Natura 2000-activiteit. Voor welke activiteiten een vergunning nodig is kan via de [Vergunningcheck](#) bekeken worden.

DEFINITIEF ONTWERP

Het ontwerp van het station wordt definitief gemaakt. Dit maakt onderdeel uit van de aan te vragen Omgevingsvergunning.

Realisatiefase

Werkzaamheden starten na het onherroepelijk worden van de Omgevingsvergunning, tenzij de netbeheerders gemotiveerd kunnen afwijken van dit standpunt. Deze fase eindigt met de inbedrijfname van de netuitbreiding. Daarna volgt de gebruiksfase.

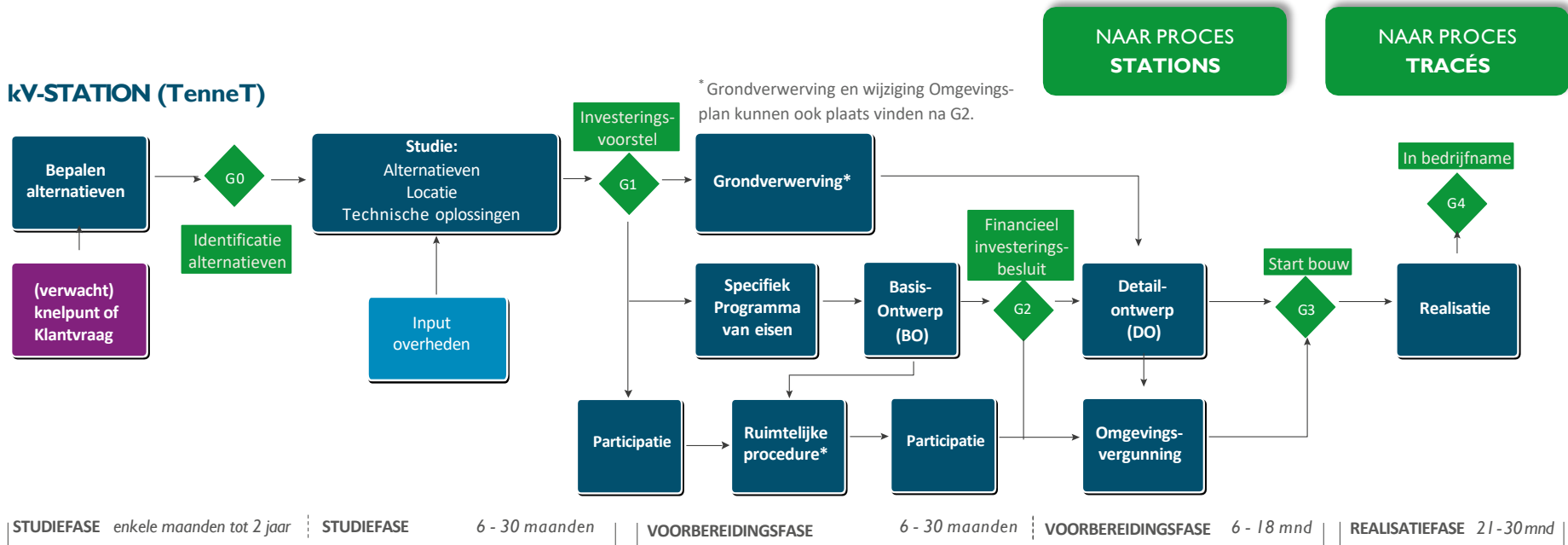

Proces op hoofdlijnen: 50 en 150 kV-stations

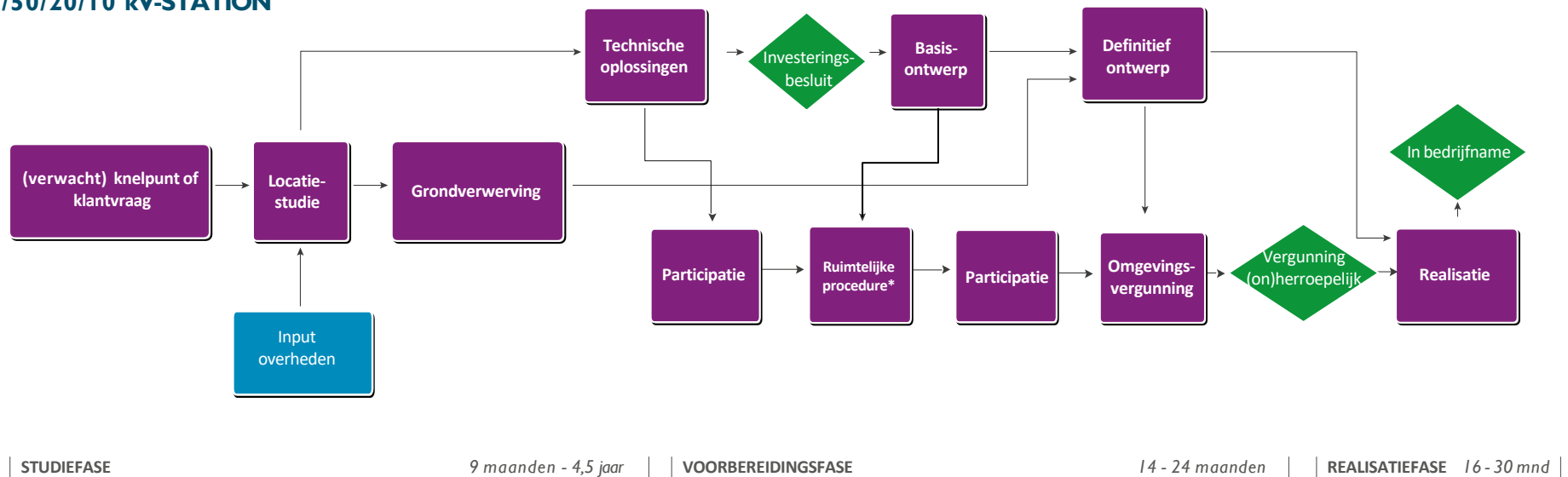
Klik op een processtap voor de toelichting

150 kV-STATION (TenneT)

150/50/20/10 kV-STATION

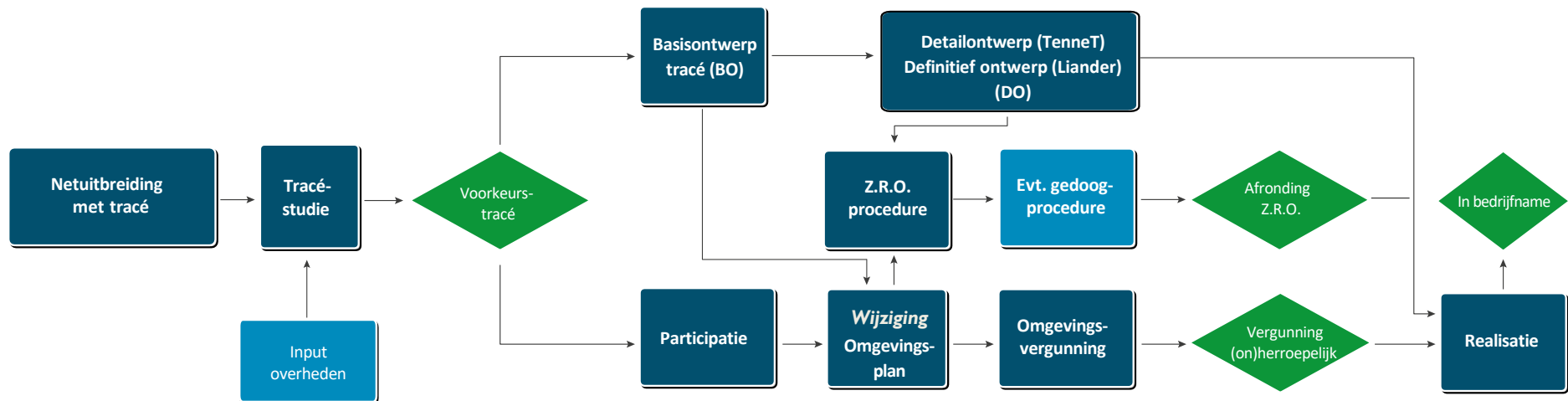
Genoemde doorlooptijden zijn generiek en daarmee indicatief. Per project worden mijlpalen en doorlooptijden bepaald en gemonitord.

Proces op hoofdlijnen: Tracés**

Klik op een processtap voor de toelichting

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

STUDIEFASE

6 - 30 maanden

VOORBEREIDINGSFASE

20 - 30 maanden

REALISATIEFASE

12 - 24 maanden

** betreft de voedende verbindingen.

Genoemde doorlooptijden zijn generiek en daarmee indicatief. Per project worden mijlpalen en doorlooptijden bepaald en gemonitord.

Studiefase

Studiefase TenneT en Liander

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Activiteiten in de studiefase

BEPALEN NETTECHNISCHE OPLOSSING

Netstrategen constateren een (verwacht) capaciteitsknelpunt in het netwerk op basis van klantaanvragen, modellering of doorrekeningen t.b.v. het investeringsplan. Zij brengen de mogelijke technische oplossingen in kaart.

Belangrijke aspecten in de nettechnische oplossing zijn de technische haalbaarheid, passend bij de visie op het toekomstige netwerk en maatschappelijke kosten.

TenneT en Liander overleggen met elkaar over mogelijke gezamenlijke oplossingen.

LOCATIE- EN TRACÉSTUDIE

De studie loopt deels parallel aan het bepalen van de nettechnische oplossing, waarbij de nettechnische oplossing de basis is. Tussen nettechnische studie en locatie- en tracéstudie wordt nauw afgestemd.

In de studiefase wordt de haalbaarheid van locaties binnen het zoekgebied in kaart gebracht. Het zoekgebied wordt bepaald vanuit nettechnische (on)mogelijkheden en de geografische spreiding van stations onderling in het net. Ook wordt hierin getoetst op een aantal locatie- en traceringsseisen, zoals natuurgebieden, ligging bij waterwerken,

vigerende bestemmingen, verwachte knelpunten in bodem en in geval van Liander mogelijkheden tot grondverwerving. Hierbij wordt ook de mogelijkheid tot mitigatie van knelpunten, bijvoorbeeld qua geluid, meegenomen.

Gedurende de studie start het gesprek tussen gemeente (of een ander bevoegd gezag) en netbeheerder.

Voor de haalbare locaties wordt een verdiepende studie uitgevoerd, op basis waarvan een voorkeurslocatie en –tracé wordt bepaald. Ingeval slechts één haalbare locatie beschikbaar is, is geen verdere trechtering mogelijk.

rol overheden

- Voorkeuren en randvoorwaarden in locatie- en tracéstudie.
- Principebesluit locatie/intentieverklaring: bestuurlijk draagvlak voor de locatie of tracé.
- Evt. informeren raad: Doorgaans vindt in deze fase geen participatie met omwonenden plaats.
- Evt. ondersteunen grondverwerving.

versnellers

- Goede samenwerking tussen gemeente en netbeheerder (bijv. projectgroep met gemeente(n), netbeheerder(s) en Omgevingsdienst(en).
- Vroegtijdige afstemming over die het bevoegd gezag is en wat de rol van de omgevingsdienst is.
- Netbeheerder: tijdig voeren startgesprek met gemeente over locatie en tracéontwerp.
- Netbeheerder: inzicht geven in gemaakte afwegingen om tot locatie of tracé te komen.
- Gemeente: inspraak en helder aangeven inhoudelijke randvoorwaarden locaties en proces.
- Gemeente: inzicht in Omgevingsplan en toekomstige ontwikkelingen.
- Gemeente: tijdig betrekken provincie voor ruimtelijke inpassing (indien relevant).

vertragers

- Onderzoek naar meerdere locaties, ondanks aanwezigheid duidelijke voorkeurslocatie. Wel is een zorgvuldige onderbouwing en afweging van locaties noodzakelijk, om vertraging later in het proces te voorkomen.
- Uitblijven principebesluit locatie/intentieverklaring.

Startgesprek(ken)

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Het startgesprek is het begin van de samenwerking tussen gemeente en netbeheerder voor een nieuw project.

DOEL

- Samenwerking vanaf het begin goed soepel laten verlopen.
- Vlot tot locatiebesluit kunnen komen (principebesluit/intentieverklaring).
- Verifiëren context opgave: zijn er bijzonderheden in de omgeving of belangrijke stakeholders die meegenomen moeten worden?

DEELNEMERS

- Netbeheerder: projectontwikkelaar, relatie-manager, omgevingsmanager (TenneT: projectontwikkelaar, strateeg ruimtelijke ordening en milieu, evt. netstrateeg), (Liander: netarchitect).
- Gemeente: bijv. beleidsmedewerker energietransitie/duurzaamheid, kabels- en leidingencoördinator, beleidsmedewerker ruimtelijke ordening, stedenbouwkundige, landschapper, (beoogd) projectmanager (indien aanwezig).
- Andere relevante stakeholders (bijv. Omgevingsdiensten, Provincie, etc.)

Bespreekpunten nieuwbouwlocatie

- Onderbouwing van nut en noodzaak voor de benodigde nieuwbouw.
- Gewenste timing van de benodigde nieuwbouw.
- Zoekcirkel en mogelijke locaties voor de benodigde nieuwbouw.
- Kansrijke locaties.
- De onderbouwing van de binnen het zoekgebied afgevallen locaties.
- Eerste indicatie implicaties tracés.
- Mogelijkheid van Z.R.O. op overheidsgronden.
- Afhankelijkheden van andere projecten en ontwikkelingen en overheden.
- Te voorziene risico's in het project en bijbehorende beheersmaatregelen.
- Ruimtelijke kaders/uitgangspunten gemeente.
- Participatie/politieke betrokkenheid.

Bespreekpunten uitbreiding bestaande locatie

- Onderbouwing van de benodigde uitbreiding.
- Gewenste timing van de benodigde uitbreiding.
- Afhankelijkheden van andere projecten en overheden.
- Te voorziene risico's in het project en bijbehorende beheersmaatregelen.

Bespreekpunten proces

- Wensen inrichting participatieproces.
- Vergunningentraject, ruimtelijke planprocedure en afsluiten Z.R.O. (indien van toepassing).
- Wederzijdse verwachtingen over het proces en rolverdeling.
- Samenstelling van de projectgroep (en welke personen van netbeheerder en gemeente benaderd kunnen worden bij uitblijven besluiten)
- Werkafspraken:
  - Inrichten werkoverleg
  - Timing eerstvolgende mijlpaal

Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Locatie-afweging en ruimtelijke inpassing elektriciteitsstations

Om tot een zorgvuldige locatieafweging en ruimtelijke inpassing te komen, heeft de provincie Noord-Holland de [Ruimtelijke Handreiking Elektriciteitsstations](#) opgesteld. Naast de keuze voor een locatie, biedt de handreiking handvatten voor het inpassen van het station in het landschap, rekening houdend met de kwaliteiten van de ensembles uit de [Leidraad Landschap en Cultuurhistorie](#). De Ruimtelijke Handreiking Elektriciteitsstations is van toepassing op de processtappen 'studiefase' tot en met het 'definitief ontwerp'. Gedurende deze processtappen raadt de provincie het gebruik ervan ten zeerste aan. Het vergroot enerzijds de kans op positieve advisering door de ARO en draagt anderzijds bij aan een soepel (besluitvormings)proces.

Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling

Komen er één of meerdere voorkeurslocaties in beeld voor een elektriciteitsstation die in het landelijk gebied liggen? En betreft het een middenspannings- of hoogspanningsstation van 50kV of meer? Dan geldt er volgens de Omgevingsverordening, Artikel 6.39b, een adviesplicht van de Adviescommissie voor Ruimtelijke Ontwikkeling ([ARO](#)).

In andere werkingsgebieden is deze adviesplicht er niet. Voor e-infraprojecten waarbij het Ministerie van Klimaat en Groene Groei bevoegd gezag is, geldt ook geen adviesplicht van de ARO.

De ARO is een onafhankelijke adviescommissie die adviesaanvragen toetst op basis van de hierboven benoemde Ruimtelijke Handreiking Elektriciteitsstations en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Meer achtergrondinformatie over de samenstelling, agenda en vergaderschema van de ARO vindt u [hier](#).

Hieronder staat een handige checklijst voor het gebruik van de ARO in het ruimtelijk planproces van een elektriciteitsstation.

Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling

Checklist

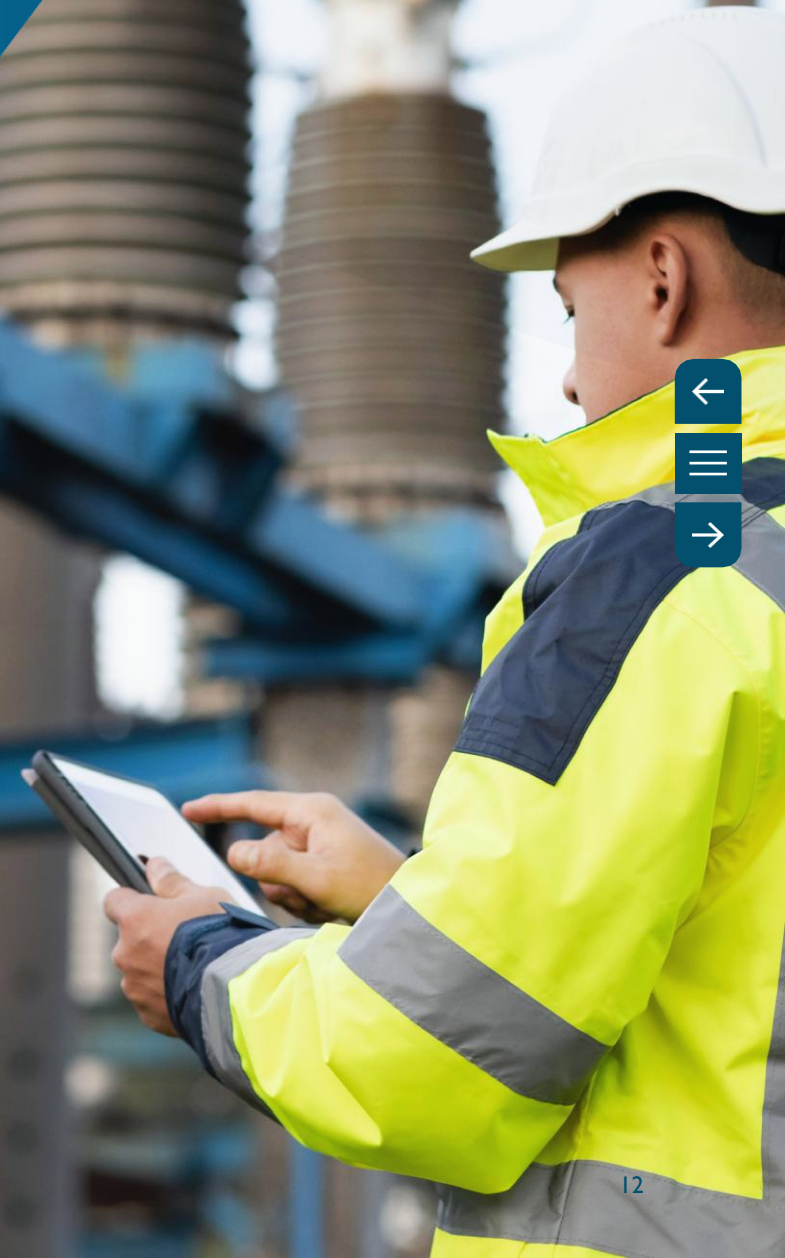
Hieronder staat een handige checklijst voor het gebruik van de ARO in het ruimtelijk planproces van een elektriciteitsstation.

- Gemeente of provincie vraagt de ARO verplicht om advies over de onderbouwing en keuzes die ten grondslag liggen aan de voorlopige selectie van locaties voor een elektriciteitsstation van 50kV of groter, wanneer ten minste één voorkeurslocatie in landelijk gebied ligt. In het geval de definitieve locatiekeuze is gevallen in het landelijk gebied, dient de ARO opnieuw om advies te worden gevraagd.
- Een adviesvraag wordt alleen ingediend door een gemeente of provincie, niet door de initiatiefnemer.
- De voorbereiding of toelichting van een adviesaanvraag kan wel met de initiatiefnemer, oftewel de netbeheerder, worden gedaan.
- Indien er vanaf het begin van het proces rekening is gehouden met de Ruimtelijke Handreiking Elektriciteitsstations en onderliggende Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, is de kans op een positief advies van de ARO groter.
- Een gemeente vraagt de ARO maximaal twee keer om advies binnen het gehele proces. De eerste aanvraag volgt aan het eind van de studiefase nadat de eerste trechtering heeft plaatsgevonden, maar voordat er een definitief besluit is genomen over de voorkeurslocatie. De tweede adviesaanvraag vindt plaats wanneer de conceptplannen voor de ruimtelijke inpassing van een station klaar zijn. Dit is meestal binnen de 'Basis Ontwerp' en/of 'Detail Ontwerp'-fase, maar zeker vóór de ruimtelijke planprocedure en vergunningsaanvragen. In beide adviesmomenten geldt dat er tijd en ruimte moet zijn om de adviezen van de ARO eventueel mee te nemen in de besluitvorming over de locatiekeuze en ruimtelijke inpassing.
- Een provincie dient enkel een adviesvraag bij de ARO in over de locatie-afweging als het zoekgebied over meerdere gemeenten ligt. Het tweede adviesmoment, over de ruimtelijke inpassing, dient door de gemeente te worden ingediend waarbinnen de definitieve locatie is gekozen.
- Lever bij de eerste adviesvraag de relevante informatie en onderbouwing aan die ten grondslag ligt aan de bepaling van het zoekgebied, de keuzes voor de voorlopige selectie van locaties én afgevalen locaties.
- Lever voor het tweede advies de relevante informatie en onderbouwing aan die ten grondslag ligt aan het concept-ontwerp en concept-plannen voor de ruimtelijke inpassing van het station.
- Voor een aanstaande, gemeentelijke adviesaanvraag bij de ARO, dienen zowel de betrokken provinciale collega's van de sector Ruimtelijke Strategie en Opgaven (RSO) op de hoogte te worden gesteld als de beleidsadviseur van de sector Ruimtelijke Kwaliteit. Mochten er geen nog geen provinciale collega's betrokken zijn bij het project, zoek dan contact via de Taskforce Energie-Infrastructuur Noord-Holland, werkspoor 1. De betrokken netbeheerder kan u hier ook bij helpen.
- Lever het Format bijdrage aan uitgebreide agenda ARO voor externen en bijbehorende stukken aan bij de [secretaris van de ARO](#), uiterlijk 1,5 week voor de vergadering. De planadviseur/RO-adviseur van de provincie kan u hierbij assisteren. Als het wenselijk is, kan de behandeling in het besloten gedeelte van de vergadering worden uitgevoerd.
- Een ARO-advies op locatie-afweging en ruimtelijke inpassing is zwaarwegend, maar niet-bindend en hoeft dus niet opgevolgd te worden door een gemeente, mits op gedegen gronden. Afwijkende besluitvorming op een ARO-advies geeft het risico dat de provincie of andere belanghebbenden bezwaar en/of beroep aantekenen. Ook kan, op basis van een negatief ARO-advies, de provinciale goedkeuring worden ontzegd voor een compensatie-procedure bij locaties binnen beschermingsregimes.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Vorbereidingsfase

Grondverwerving

TenneT en Liander verwerven grond in eigendom voor stations en (specifiek voor TenneT) ook voor de opstijpunten.

Voor kabeltracés wordt gebruik gemaakt van zakelijk recht overeenkomsten (Z.R.O.'s.).

Een procesbeschrijving van strategische grondverwerving is geen onderdeel van dit handboek.

Indien de netbeheerders en de gemeenten samen op kunnen trekken in anticiperende grondverwerving, verhoogt dit de kans dat de locatie daadwerkelijk wordt ingezet als stationslocatie.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Rol overheden

- Evt. ondersteunen grondverwerving: aangeven op welke locaties kansen liggen, contacten leggen.
- Aangeven welke locaties niet kansrijk zijn.

Versnellers

- Netbeheerder: anticiperende grondverwerving.
- Netbeheerder: keuzes toelichten specifieke locatie voor strategische grondverwerving, zodat draagvlak voor locatie vergroot wordt. Onderbouwing van de locatie is tevens noodzakelijk in de ruimtelijke planprocedure.
- Goede samenwerking tussen gemeente en netbeheerder tijdens locatiestudie.
- Gemeenten: tijdig in contact met netbeheerder over ruimtereservering voor netinfrastructuur in ruimtelijke plannen (zowel ruimtelijk als in exploitatie).

Vertragers

- Ontbreken van een onderbouwde locatiekeuze.
- Geen eigenaar voorhanden die de grond wil verkopen.
- Geen overeenstemming verkoopprijs.

Z.R.O. en gedoogprocedure

Z.R.O.

Voor tracés sluiten TenneT en Liander zakelijk recht overeenkomsten (recht van opstal) af met de eigenaren van de grond. Liander geeft hierbij de voorkeur aan een tracé via gronden van (decentrale) overheden.

GEDOOGPROCEDURE

Als er geen minnelijke overeenstemming wordt bereikt, start de gedoogprocedure. Een gedoogplicht verplicht de eigenaar of rechthebbende van grond om de aanleg en instandhouding van een werk van algemeen belang te gedogen.

Een aanvraag gedoogbeschikking wordt gedaan bij de gemeente. Er moet sprake zijn van een erkend openbaar belang. Dat is bij het elektriciteitsnet standaard het geval.

In geval van de Omgevingswet wordt de uniforme openbare voorbereidingsprocedure doorlopen (afd. 3.4 Awb).

Beroep tegen gedoogbeschikking bij bestuurs- rechter in twee instanties. Beroep tegen schadevergoeding bij burgerlijke rechter.

De doorlooptijd van een gedoogprocedure bedraagt 8-18 maanden.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Rol overheden

- Evt. ondersteunen onderhandelingen: aangeven bij welke grondeigenaren knelpunten liggen, contacten leggen.
- Nauwe contacten met eigen afdeling grondbeheer over voortgang onderhandelingen en tarieven.

Versnellers

- Netbeheerder: in gesprek met gemeenten over te verwachten knelpunten.
- Op tijd gesprekken voeren met overheden over beleid t.a.v. opstalrecht, om het risico op vertraging te verkleinen.
- Bij voldoende mate van zekerheid (een goedgekeurd DO) op tijd starten met verkennende gesprekken omwonenden.
- Mijlpalen vastleggen: wat is al onderzocht en hoeft geen tweede keer onderzocht?

Vertragers

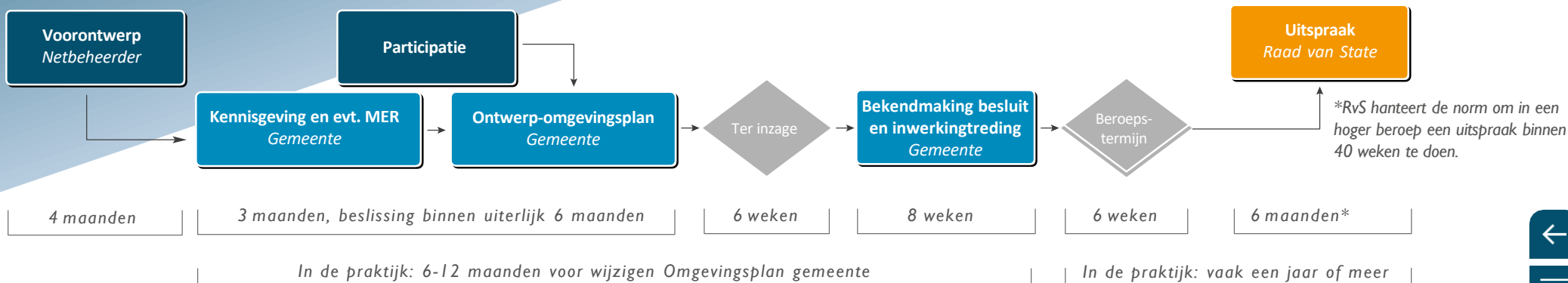
- Tijd om te komen tot overeenstemming over gebruik grond en te hanteren tarieven.
- Het moeten opstarten van een gedoogprocedure.

Ruimtelijke procedures: Wijzigen Omgevingsplan

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Wijzigen van een Omgevingsplan gaat altijd via de uitgebreide procedure. Klik [hier](#) voor een uitgebreide tekstuele toelichting van het proces.

Het bevoegd gezag is vaak de gemeente, waarbij het College van B&W het besluit voorbereidt. De gemeenteraad stelt het besluit vast.

Disclaimer: Per project wordt met de gemeente afgestemd welke termijnen werkbaar en haalbaar zijn. Werken met de Omgevingswet is voor iedereen nieuw; ook hier afspraken over maken per project. Review door gemeenten nodig.

VERSNELLING

Tijdswinst zit in het voortraject en een zorgvuldig participatietraject om vroegtijdige bezwaren inzichtelijk te krijgen en daarop in te spelen. Dit zorgt ervoor dat de netbeheerder niet wordt verrast bij een eventueel beroep in een latere fase.

VERTRAGING

Bij beroep op het besluit start de procedure bij de Raad van State. Dit vormt een vertragende factor. Daarnaast heeft de ingevoerde Omgevingswet impact.

Versnellers

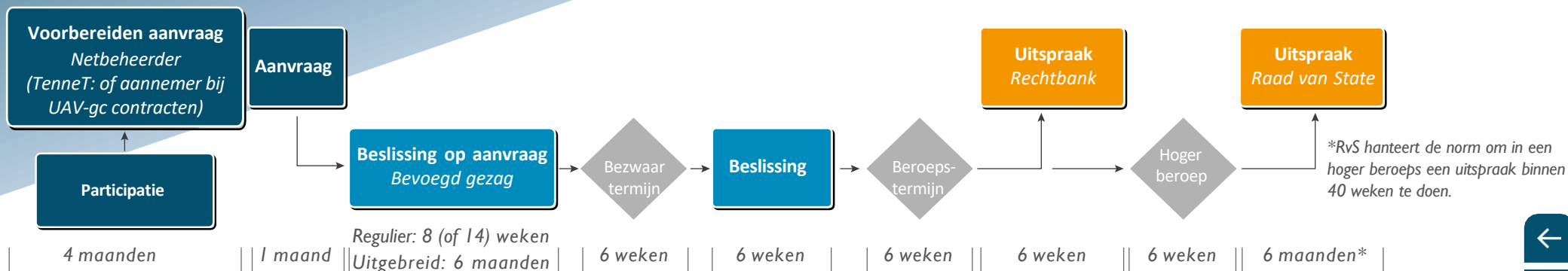
- Vroegtijdige participatie
- Gemeente: aangeven werkwijze onder Omgevingswet.
- Afspraken over planning brieven, informatie-avonden en deadlines.
- Afstemming in voorontwerp-fase over eisen en wensen.
- Bewust overwegen van inzetten projectbesluit en Provincie als bevoegd gezag.

Vertragers

- Procedure Raad van State.
- Stand-still door introductie Omgevingswet.
- Gebrek aan capaciteit voor procedure.
- Netbeheerder die de gemeente te laat betreft.

Ruimtelijke procedures: Omgevingsvergunning

Uitgangspunt onder de Omgevingswet is dat de korte (reguliere) procedure wordt toegepast. Bij complexe projecten kan het bevoegd gezag ervoor kiezen om toch een uitgebreide procedure te doorlopen (beslistermijn is dan 6 maanden, i.p.v. 8 (of 14) weken. Bij een uitgebreide procedure wordt ook een ontwerpbesluit 6 weken ter inzage gelegd.

Met beroep en hoger beroep loopt de vertraging op tot 1 jaar, excl. vertraging bij RvS. RvS is mogelijk een belangrijke vertragende factor: de vertraging kan hierdoor oplopen naar 1,5 tot 2 jaar. Voor een vlotte doorloop is goede afstemming in de beginfase belangrijk. Daarmee kan de aanvraag binnen de termijn behandeld worden, zonder afgewezen te worden op procedurele gronden.

Versnellers

- Organisatie integraal vooroverleg.
- Bespreken op welke onderdelen een aanvraag verwacht kan worden.
- (Onderdelen) aanvraag vooraf naar OD ter toetsing.
- Signaleren bij vergunningverleners dat aanvraag onderweg is, zodat zij tijd reserveren voor behandeling.
- Mijlpalen vastleggen zodat procedures niet opnieuw gestart hoeven te worden: wat is al onderzocht en hoeft dus niet nog een keer?

Vertragers

- Procedure Raad van State.
- Voorbereidingstijd duurt soms langer door introductie Omgevingswet.
- Gebrek aan capaciteit voor procedure.
- Netbeheerder die de gemeente te laat betreft.
- Akkoord en beperkte capaciteit van derden (bv. ProRail en andere kabel- en leidingbeheerders).

Disclaimer: Per project wordt met de gemeente afgestemd welke termijnen werkbaar en haalbaar zijn. Review door gemeenten nodig.

Overzicht vergunningen

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

MOGELIJKE VERGUNNINGEN

- Omgevingsvergunning: binnen de Omgevingswet wordt gesproken over omgevingsvergunning voor een ...-activiteit, bv een Omgevingsvergunning voor een technische bouwactiviteit.

Per project verschilt welke 'activiteiten' van de Omgevingsvergunning benodigd zijn. Voor welke activiteiten een vergunning nodig is kan via de [Vergunningcheck](#) bekeken worden.

Voorbeelden van activiteiten zijn:

- Bouwactiviteit (doorgaans van toepassing)
  - Technische bouwactiviteit
  - Omgevingsplanactiviteit bouwwerken
- Milieubelastende activiteit (doorgaans van toepassing)
- Natura 2000-activiteit
- Flora- en fauna-activiteit
- Sloopactiviteit
- Lozingsactiviteit
- Werelderfgoedactiviteit

Dit kunnen ook vergunningen van derden zijn, zoals waterschappen of Rijkswaterstaat, waarbij de aanvraag voor de Omgevingsvergunning na indiening wordt gesplitst.

Bij werken nabij het spoor kan een vergunning, melding of ontheffing op basis van de Spoorwegwet bij ProRail noodzakelijk zijn.

Meestal is de gemeente bevoegd gezag. Omgevingsdiensten worden betrokken bij advisering en beoordeling van de aanvragen. Het is ook mogelijk dat een Projectbesluit wordt genomen door de provincie, in geval van complexe projecten. Denk aan een tracé door meerdere gemeenten. Er kan ook gekozen worden voor een vrijwillig Projectbesluit, waarbij het bevoegd gezag wordt overgedragen aan de provincie. In beide gevallen kan het Projectbesluit gecombineerd worden met een provinciale coördinatieregeling.

Disclaimer: Review door gemeenten nodig

AANDACHTSPUNTEN TOETSING VERGUNNINGEN

- Bodem en aardkunde
- Water
- Natuur
  - Effecten op beschermde gebieden – Natura2000
  - Effecten op beschermde gebieden – Natura2000 stikstof
  - Effecten op beschermde gebieden: Natuurnetwerk Nederland en weidevogelleefgebied
  - Effecten beschermde soorten
- Archeologie en cultuurhistorie
- Landschappelijke en stedelijke inpassing
- Luchtemissies & -kwaliteit (stikstof)
- Geluid
- Afval
- Energieverbruik
- Transport
- Verkeer/ontsluiting
- Bedrijven en milieuzonering
- Kabels en leidingen
- Externe veiligheid
- Magneetvelden (alleen bij bovengrondse verbindingen)
- Gebruik van Best Beschikbare Technieken

Participatieplan

In het startgesprek tussen initiatiefnemer en gemeente is aandacht voor de wensen omtrent participatie. Wensen verschillen per gemeente; elke gemeente kiest een eigen trede op de participatieladder. Daarbij kunnen gebieden binnen een gemeente een verschillende aanpak behoeven.

Op basis van het beleid van de netbeheerder, De wensen van de gemeente en de te doorlopen ruimtelijke procedures wordt een (openbaar) participatieplan opgesteld.

Het participatieplan omvat kaders (afbakening waarop inspraak mogelijk is), doelen, stakeholders, de opgave, in te zetten instrumenten en de planning.

Bij een Omgevingsvergunning is de initiatiefnemer in de lead voor het uitvoeren van het participatieplan. Bevoegd gezag kan wel inzichten en ondersteuning bieden in de participatie en aanvullingen maken op het plan.

Bij een Omgevingsplanwijziging is bevoegd gezag verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels.

Zaken kunnen anders lopen dan vooraf gedacht. Aanpassingen in het participatieplan kunnen noodzakelijk zijn naar gelang ontwikkelingen in het project.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Rol overheden

- Meegeven wensen en eisen aan participatie: welke trede op de participatieladder is gewenst en welke ruimte is er binnen de kaders van de opgave?
- Evt. inzichten bieden in betreffende stakeholders.
- Aanwezigheid op informatieavonden.

Versnellers

- Netbeheerder: heldere planning afstemmen met gemeenten, zodat hierop geanticipeerd kan worden met aanwezigheid.
- Gemeente: helderheid geven over gewenste trede participatieladder, communicatie over gevoerde participatie.
- Gemeente: inzicht in verwachte gevoeligheden
- Netbeheerder: heldere kaders stellen, waardoor duidelijk is wat wel en niet kan en wat consequenties zijn.
- Gemeente en netbeheerder: gemeenschappelijk commitment op uitvoeren van het participatieplan.

Basisontwerp (BO) en detailontwerp/definitief ontwerp (DO)

Het ontwerp van het station en tracé gebeurt in twee fasen. Eerst wordt het basisontwerp (BO) gemaakt, op basis van het Programma van Eisen. Dat geeft inzicht in hoe het station eruit komt te zien en waar mogelijk knelpunten liggen. N.B. TenneT contracteert na de BO-fase de aannemer.

In het detailontwerp (TenneT) of definitief ontwerp (Liander) (DO) wordt dit verder uitgewerkt. De gemiddelde doorlooptijd van het BO is ongeveer 12 maanden. De gemiddelde doorlooptijd van het DO is 9-12 maanden. Verdragende factor is de beschikbare menskracht.

Vertragende factor kan ook zijn dat tussentijds regelgeving mogelijk wijzigt, waardoor het proces langer duurt dan voorzien.

Ook moet rekening gehouden worden met het verwerken van informatie vanuit omgevingspartijen in het ontwerp: het ontwerp kan beter worden afgestemd op omgeving en belangen omgeving. Dit is een iteratief proces. Dit kan versnellend werken als dit zaken betreft die realiseerbaar zijn binnen de kaders van techniek, capaciteit en planning.

Bij sommige vergunningen zijn elementen van het DO nodig. Daarom start eerst het DO en volgt de vergunningaanvraag.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Rol overheden

- Meegeven wensen en eisen aan het station voorafgaand aan BO en DO;
- Inzicht geven in eisen aan vergunningaanvraag.
- Ondersteunen met aanvraag welstandscommissie, evt. inzet bestuurder of ambtelijk voorgesprek.

Versnellers

- Netbeheerder: intern afstemmen voorwerk t.b.v. ruimtelijke procedures.
- Gemeenten en netbeheerders: inzicht in plannings en informatiebehoefte, t.b.v. eerste beoordeling voor vergunningverlening.
- Gezamenlijk: afstemming benadering welstandscommissie en eventueel ARO.

Vertragers

- Veel eisen welstandscommissies en eisen vanuit duurzaamheid/ecologische inpassing die zich niet verenigen met eisen aan veiligheid en functioneren station of verbinding.
- Tussentijdse wijzigingen regelgeving.
- Verschil van inzicht in mate van benodigd detailniveau tussen netbeheerders en gemeenten.
- Afwijken van standaard bouwmodules.
- Beschikbare menskracht.
- Het niet verkrijgen van betredingstoestemming voor veld- en bodemonderzoeken, waardoor een gedoogprocedure gestart moet worden.

Realisatiefase

Realisatiefase

Dit is de bouwphase van het project. De bouw bestaat uit de volgende stappen:

1. Voorbereiden uitvoering

- Opdrachtverstrekking serviceprovider.
- BLVC-plan opstellen.
- Voorbereiding constructie.
- MOOR-melding.

2. Uitvoering

- Constructie.
- Testen.
- In bedrijfname.

Rondom de bouw vindt afstemming plaats met de gemeente:

- Verkeersplan.
- Zoveel als mogelijk voorkomen van en omgang met ervaren overlast.
- Andere voorkomende zaken.

Vertragende factoren zijn: weinig beschikbare ruimte om te bouwen, materieel, menskracht, capaciteit bij aannemers, onverwachte tegenvallers tijdens de bouw. Dit zijn reguliere risico's bij grotere bouwprojecten.

Zodra de uitvoering is gestart zijn er weinig versnellingsmogelijkheden. Inzet van het overleg is gericht op goede afhandeling van de bouw.

N.B. TenneT contracteert na de BO-fase de aannemer. De aannemer werkt vervolgens het detailontwerp uit en verzorgt de realisatie.

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

Rol overheden

- Toezichthouder/handhaver.
- Afstemmen verkeersplan.
- Afstemmen omgang met ervaren overlast.
- Communicatie over In bedrijfname.

Versnellers

- Netbeheerder: tijdig in overleg bij vertraging voorbereidende werkzaamheden waar overheid bij kan ondersteunen, bijvoorbeeld verkeersplan.
- Netbeheerder en gemeente: voldoende ruimte beschikbaar om te bouwen.
- Gemeente: tijdig informeren over naburige werkzaamheden en impact op het project.
- Gezamenlijk: afstemmen over informatievoorziening aan de omwonenden.
- Netbeheerder: communicatie naar de klanten.

Vertragers

- Planning van verschillende opgaves in het net (voorzien niet-beschikbaarheid - VNB).
- Beschikbaarheid (elektrisch) materieel.
- Menskracht.
- Capaciteit bij aannemers.
- Tegenvallers aan het station (testfase).
- Tegenvallers in uitvoering.
- Uitdagingen om het net in bedrijf te houden tijdens de bouw.

Andere bronnen

NAAR PROCES
STATIONS

NAAR PROCES
TRACÉS

- [Provincie Noord-Holland, Ruimtelijke Handreiking Elektriciteitsstations.](#) Geeft ruimtelijke uitgangspunten, een ladder voor locatiekeuze en richtlijnen voor positionering, vormgeving en inrichting. Geeft tevens een stappenplan voor het betrekken van de ARO.
- [Netbeheer Nederland, Staalkaart Elektriciteit en Gas in het Omgevingsplan.](#) Geeft voorbeeldregels voor het opnemen van het elektriciteits- en gasnet in het Omgevingsplan.
- [VNG, Handreiking Ruimtelijke Inpassing van energie-infra.](#) Geeft inzicht in mogelijke rollen van gemeenten in ruimtelijk beleid, grondbeleid, locatie, etc.
- [Netbeheer Nederland, Basisinformatie over energie-infrastructuur.](#) Geeft o.a. een introductie op de werking van het elektriciteitsnet.
- [TenneT, Brochures Hoogspanning en omgeving.](#) Meerdere brochures over (het aanleggen van) hoogspanningsverbindingen.
- [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland \(RVO\), Overzichtspagina Programma Energiehoofdstructuur \(PEH\).](#) Overzicht over de procedure en stand van zaken van dit programma.
- [Landelijk actieprogramma netcongestie \(LAN\), Energyboards.](#) Basisinformatie over 'Energyboards'.
- [Rol van de gemeente bij Netcongestie: Handreiking met praktijkvoorbeelden voor gemeenten.](#) Brochure over hoe gemeenten kunnen omgaan met netcongestie.

